

Вадим Зулгарин

Інститут законодавства Верховної Ради України

ДО ПИТАННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ ЯК ЗАСОБУ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВИХ ДОГОВОРАХ

Vadym Zulharyn

Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine

ON THE STANDARDIZATION IN INTERNATIONAL TRADE AS A MEANS OF NON-TARIFF REGULATION IN INTERNATIONAL TRADE AGREEMENTS

The globalization of business operations and the growing involvement of companies in international trade are the most striking features of today's world economy. Market access for goods in the WTO means the conditions, tariff and non-tariff measures, agreed by members for the entry of specific goods into their markets. As trade becomes increasingly international, obstacles to international trade become increasingly apparent. For instance, following the continued reduction in tariff barriers, the importance of non-tariff barriers is increasing in the form of different technical regulations and standards in different markets. According to WTO terminology, a technical regulation is a document that lays down product characteristics with which compliance is mandatory. In view of the importance assigned to the use of international standards as a means for facilitating trade, the TBT Agreement includes as an annex a Code of Good Practice for the Preparation, Adoption and Application of Standards (Code of Good Practice). Specific provisions under the TBT Agreement pertain to technical regulations, standards, conformity assessment practices, notification requirements and standards developing bodies. Preferential trade agreements (PTAs), defined as agreements that liberalize trade between two or more countries. PTAs become a prominent tool for economic cooperation.

Keywords: non-tariff regulation of international trade, standardization of goods and services, technical barriers to trade, free trade agreements.

Постановка проблеми. Глобалізація господарських операцій та зростаюче залучення компаній до міжнародної торгівлі є найяскравішими рисами світової економіки сьогодні. Це значною мірою є результатом технологічного прогресу, коли нові продукти та послуги постійно випускаються на ринок. Це також пов'язано зі змінами в наданні традиційних послуг/виготовлення товарів, а також зі збільшенням кількості гравців, оскільки відкриття нових ринків збуту. Коли компанії відходять від внутрішніх ринків, щоб конкурувати на міжнародному рівні, успішність чи невдача часто залежить від того, наскільки вони знайомі з правилами та стандартами на експортних ринках.

Метою статті є визначення особливостей положень міжнародних договорів стосовно використання технічних бар'єрів як одного з нетарифних методів регулювання міжнародної торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема нетарифного регулювання міжнародної торгівлі загалом та технічних бар'єрів у торгівлі широко досліджуються юристами та економістами, такими як Болдуїн Р., Бегін Джон К., Болтон П., Гамільтон В. Д., Голубева В.О., Горін Н.В., Деватріпонт М., Жюйар П., Карро Д., Київець О. В., Мережко А.А., Осика С.Г., Пятницький В.Т., Скринька Д.В., Смирнова К. В., Шумилов В.М. та ін..

Виклад основного матеріалу. Доступ до ринку товарів у СОТ означає умови, тарифні та нетарифні заходи, угоджені членами для вступу конкретних товарів на їхні ринки. Тарифні

зобов'язання на товари викладені в графіках поступок на товари кожного члена. Графіки відображають зобов'язання не застосовувати тарифи вище зазначених тарифів – ці тарифи є «обмеженими». Нетарифні заходи розглядаються в рамках конкретних угод СОТ

Коли торгівля стає більш міжнародною, перешкоди міжнародної торгівлі стають очевиднішими. Наприклад, після постійного зменшення тарифних бар'єрів важливість нетарифних бар'єрів зростає у вигляді різних технічних регламентів та стандартів на різних ринках. Значні відмінності між національними та міжнародними стандартами також ускладнюють продаж місцевих компаній на зовнішніх ринках. Оператори бізнесу стверджують, що національні технічні регламенти та процедури іноді ставлять їх у несправедливе становище відносно до вітчизняних виробників і захищають місцевих виробників від іноземної конкуренції.

Угода про технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ) має на меті забезпечити, щоб технічні регламенти, стандарти та процедури оцінки відповідності були недискримінаційними та не створювали зайвих перешкод для торгівлі. У той же час вона визнає право членів СОТ здійснювати заходи для досягнення законних цілей політики, такі як захист здоров'я та безпеки людини або захист навколишнього середовища. Угода про ТБТ наполегливо заохочує членів базувати свої заходи на міжнародних стандартах як засобі сприяння торгівлі. Завдяки положенням про прозорість, угода також спрямована на створення прогнозованого торгового середовища.

Усі країни встановлюють технічні правила щодо упаковки, визначення товарів, маркування тощо. У контексті міжнародної торгівлі такі правила також можуть використовуватися як нетарифні торговельні бар'єри. Такі правила порушують положення СОТ, які вимагають від країн поводження з імпортом та вітчизняною продукцією однаково, а також не надавати перевагу товарам з окремих держав, навіть непрямыми способами. Ці питання, насамперед, будуть вирішуватися через двосторонні та багатосторонні торговельні переговори¹.

Зважаючи на те, що тарифні бар'єри для промислової та сільськогосподарської торгівлі знизилися, деякі заходи, пов'язані зі стандартами, постали як ключові проблеми. Уряди, учасники ринку та інші суб'єкти можуть використовувати заходи, пов'язані зі стандартами, як ефективний засіб для досягнення законних комерційних та політичних цілей, таких як захист навколишнього середовища, здоров'я та безпека людини. Однак, коли заходи, пов'язані зі стандартами, застаріли, надмірно обтяжуючі, дискримінаційні або неприйнятні в інший спосіб, ці заходи можуть зменшити конкуренцію, задушити інновації та створити непотрібні технічні бар'єри для торгівлі. Такі заходи можуть становити особливу проблему для малих та середніх підприємств (МСП), які часто не мають ресурсів для вирішення цих проблем самостійно².

Внутрішні правила можуть досягти декількох цілей, не пов'язаних з протекціонізмом. Наприклад, вітчизняні норми можуть слугувати засобом захисту здоров'я та безпеки споживачів, навколишнього середовища та національної безпеки. Внутрішнє регулювання може також підвищити довіру споживачів, забезпечуючи єдині технічні та виробничі стандарти.

Стандарти мають функції. Вони не тільки встановлюють спільну мову торгівлі між покупцями та продавцями, але й забезпечують громадську безпеку та захист навколишнього середовища. Більше того, у сучасних глобалізованих виробничих системах стандарти забезпечують відповідність деталей, виготовлених за кордоном, та сумісність мереж. Тому правила, стандарти та перевірка їх застосування за допомогою процедур оцінки відповідності мають багато переваг. Однак, невідповідні норми можуть призвести до великих витрат та неефективності як у країнах – торгових партнерах, так і у внутрішній економіці та матимуть міжнародні наслідки³.

Нині багато країн та регіональних органів переглядають свою політику у галузі стандартизації, реформують та удосконалюють свої стандарти та положення. Крім того, національні регулятори на Заході все більше і більше покладаються на певні ключові принципи, такі як врахування наслідків для малих та середніх підприємств, використовуючи замість стандартів

¹ *Report on technical barriers to trade* (2014). The Office of the United States Trade Representative.

² Beghin, J. C., Xiong, B. (2016). Economic Effects of Standard-Like Nontariff Measures: Analytical and Methodological Dimensions. *Working Paper 16-WP 569 October 2016 Center for Agricultural and Rural Development Iowa State University Ames, Iowa 50011-1070*. <www.card.iastate.edu>.

³ Beghin, J. C., Xiong, B. (2016). Economic Effects of Standard-Like Nontariff Measures: Analytical and Methodological Dimensions. *Working Paper 16-WP 569 October 2016 Center for Agricultural and Rural Development Iowa State University Ames, Iowa 50011-1070*. <www.card.iastate.edu>.

орієнтованих на дизайн, стандарти орієнтовані на ефективність, ретельно врівноважуючи суспільну безпеку та економічні інтереси. Сьогодні переважає думка, що регуляторний процес вимагає великої дисципліни, координації, підзвітності та прозорості як у сформованій ринковій економіці, так і в країнах з перехідною економікою.

Нині заходи, пов'язані зі стандартами (стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності) відіграють вирішальну роль у формуванні потоку міжнародної торгівлі. Хоча тарифи як і раніше є важливим фактором впливу на міжнародну торгівлю та джерелом економічних витрат, відносна роль тарифів у формуванні міжнародної торгівлі значною мірою зменшилась завдяки успішному раунду багатостороннього зниження тарифів у СОТ та її попереднику, Генеральній угоді про тарифи та торгівлю (ГАТТ 1947). Зі зменшенням тарифів роль нетарифних бар'єрів у міжнародній торгівлі набула все більш помітного значення¹.

Загалом, заходи, що стосуються стандартів, – це документи та процедури, які встановлюють конкретні технічні чи інші вимоги до продукції чи процесів, а також процедури забезпечення цих вимог. Крім усього іншого, заходи, що стосуються стандартів, допомагають:

- забезпечити сполучуваність та сумісність вхідних ресурсів на різних ринках;
- керувати потоком інформації, що стосується продукції, через складні і все більш глобальні мережі поставок;
- організувати виробничі процеси навколо повторюваних процедур щоб забезпечити більш високу якість продукції;
- досягнення важливих регуляторних та суспільних цілей, таких як забезпечення безпеки продукції, запобігання оманливій практиці та захист навколишнього середовища; і
- пропагувати більш екологічні та соціально свідомі методи виробництва².

Заходи, пов'язані зі стандартами, також відіграють важливу роль для забезпечення більшої конкуренції, передаючи виробникам та споживачам інформацію про характеристики або експлуатаційні характеристики компонентів і продуктів, які вони купують у широкого спектра постачальників. Ці заходи також дають можливість більш широкого доступу до технічних нововведень. Уніфіковані стандарти та процедури тестування продукції, встановлені в рамках загального набору технічних вимог, на які виробники можуть розраховувати у виробництві компонентів та кінцевої продукції, можуть сприяти розповсюдженню технологій та інновацій, сприяють підвищенню довіри покупців-продавців та надають допомогу МСП брати участь у глобальних мережах поставок³.

І навпаки, застарілі, надмірно обтяжливі, дискримінаційні або невідповідні заходи, пов'язані зі стандартами, можуть зменшити конкуренцію, задушити інновації та створити зайві перешкоди для торгівлі. Навіть при належному застосуванні заходів, пов'язаних зі стандартами, фірми можуть зіткнутися з істотними проблемами в доступі до інформації про технічні вимоги на основних експортних ринках. Особливо це стосується тих випадків, коли технічні вимоги швидко змінюються або суттєво відрізняються на різних ринках.

Таким чином, хоча заходи, пов'язані зі стандартами, можуть бути ефективним засобом досягнення законних цілей комерції та політики, необхідно забезпечити, щоб заходи, пов'язані зі стандартами, сприяли інноваціям, конкуренції, захисту прав споживачів та довілія та інших цілям державної політики, не створюючи зайвих перешкод для торгівлі.

У міру того, як мережі поставок стають все складнішими, уряди та інші зацікавлені сторони також повинні вирішити питання про те, як краще узгодити стандарти та технічні вимоги у різних юрисдикціях як засіб для полегшення потоку товарів через кордон, зменшення витрат, пов'язаних з дотриманням різних стандартів та технічних регламентів між юрисдикціями та ринками, а також підвищують здатність урядів до досягнення важливих цілей державної політики⁴.

¹ Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm>.

² General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) (1994). Final Act: Agreement establishing the World Trade Organization (Annex 2: Understanding on rules and procedures governing the settlement of disputes). Geneva, Switzerland. *World Wide Web*. <http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/final_e.htm>.

³ International classification of non_tariff measures. 2012 Version (2015). *United Nations conference on trade and development*. New York; Geneva.

⁴ International classification of non_tariff measures. 2012 Version (2015). *United Nations conference on trade and development*. New York; Geneva.

Обмежувальні або дискримінаційні національні заходи зменшують перспективи виходу на ринок іноземних компаній. Відсутність прозорого регулювання суттєво негативно впливає на закордонні фірми, а дублюючі процедури сертифікації накладають багаторазові витрати на іноземних операторів. Врешті-решт, добробут споживачів зменшується, а інноваційні можливості економіки стають обмеженими. Останнім прикладом того, як можна було усунути неефективність та поганий розподіл ресурсів, є Єдиний європейський ринок Європейського Союзу. Хоча це регіональне інтеграційне об'єднання вже існувало тривалий час, істотне зниження витрат та цін було досягнуто, коли внутрішні бар'єри були усунені та була використана повна вигода від позитивних зовнішньоторговельних та інвестиційних наслідків зменшення торгових бар'єрів¹.

На міжнародному рівні Світова організація торгівлі (СОТ) заохочує та доповнює зусилля окремих країн щодо збільшення торговельних та інвестиційних можливостей, економічної ефективності та прозорості. СОТ сприяє гармонізації та розширенню угод про взаємне визнання стандартів на основі принципу національного режиму, уникаючи зайвих обмежень торгівлі.

Уряди та національні органи повинні намагатися створити просту та прозору основу для прийняття та застосування своїх національних технічних регламентів та стандартів. Вони також повинні інформувати іноземні компанії про те, як відповідати цим вимогам. В ідеалі різні країни прийматимуть і використовуватимуть міжнародні гармонізовані технічні регламенти та стандарти. У якості проміжних заходів країни можуть визнати рівнозначні норми чи стандарти. Такі норми чи стандарти спочатку можуть дозволити порівняння відмінностей у вимогах до товару чи послуги у відповідних країнах та забезпечити основу для їх можливої гармонізації. Там, де гармонізація неможлива негайно, країни також можуть покластися на національні процедури оцінки відповідності. Ці процедури запевняли б імпортерів, що їх продукція відповідає технічним умовам, необхідним для доступу до певного ринку².

Таким чином, експортери можуть завершити необхідні процедури та забезпечити товари необхідними даними, щоб країна-імпортер могла обійтися необхідністю подальших випробувань чи сертифікації. Вищезазначені фактори складають основу для міжнародної діяльності зі стандартизації великої кількості міжнародних організацій, як урядових, так і неурядових, які сильно різняться за структурою, процедурами та основою участі³.

Світова організація торгівлі (СОТ) підтримує вільну та відкриту багатосторонню торговельну систему, заохочуючи країни-члени дотримуватися п'яти основних принципів. Ці принципи включають наступне:

- недискримінація, тобто країна не повинна дискримінувати продукцію, що виробляється на внутрішньому ринку та імпортується, а також між торговими партнерами;
- зменшення торгових бар'єрів;
- підвищена впевненість торгових партнерів у тому, що на них не будуть застосовуватися довільні тарифи;
- посилення конкуренції через чесну та відкриту торгівлю;
- спеціальні положення угод СОТ для країн, що розвиваються⁴.

Згідно термінології СОТ, технічний регламент – це документ, який визначає характеристики товару, дотримання яких є обов'язковим. Стандарт – це документ, затверджений уповноваженим органом, який визначає правила, вимоги або характеристики для продукції або пов'язаних процесів і методів виробництва, дотримання яких не є обов'язковим. Стандарти, підготовлені міжнародною спільнотою зі стандартизації, базуються на консенсусі. Угода про ТБТ охоплює також документи, які не ґрунтуються на консенсусі⁵.

¹ Keith, M., Wilson, J., Tsunehiro, O. (2001). Quantifying the Impact of Technical Barriers to Trade: A Framework for Analysis. *World Bank*. <trade%20barriers/SPS%20TBT%20Papers.html>.

² Keith, M., Wilson, J., Tsunehiro, O. (2001). Quantifying the Impact of Technical Barriers to Trade: A Framework for Analysis. *World Bank*. <trade%20barriers/SPS%20TBT%20Papers.html>.

³ Grübler, J., Ghodsi, M., Stehrer, R. (2016). Assessing the Impact of Non-Tariff Measures on Imports. *The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw)*. <http://www.cepr.org/sites/default/files/2486_GRUEBLER%20-%20Assessing%20the%20Impact%20of%20NTMs%20on%20Imports.pdf>.

⁴ Roberts, D., Orden, D., Josling, T. (1999). WTO Disciplines on Technical Barriers to Agricultural Trade: Progress, Prospects and Implications for Developing Countries. *World Bank*. <trade%20barriers/SPS%20TBT%20Papers.html>.

⁵ Roberts, D., Orden, D., Josling, T. (1999). WTO Disciplines on Technical Barriers to Agricultural Trade: Progress, Prospects and Implications for Developing Countries. *World Bank*. <trade%20barriers/SPS%20TBT%20Papers.html>.

Країни – учасниці угоди повинні забезпечити, щоб стосовно технічних регламентів до товарів, що ввозяться з території будь-якого члена, застосовувались не менш сприятливі вимоги, ніж надається подібним продуктам національного походження та подібним товарам, що походять з будь-якої іншої країни (ст. 2.1)¹.

Країни – учасниці повинні забезпечити, щоб технічні регламенти не були підготовлені, прийняті чи застосовані з метою створення непотрібних перешкод для міжнародної торгівлі. З цією метою технічні регламенти не повинні бути більш торгово-обмежувальними, ніж необхідні для досягнення законної мети, враховуючи ризики, які створюються (ст. 2.2). Іншими словами, вимоги до товару повинні бути пропорційні потенційному ризику, і застосовувати найменш можливі обмежувальні засоби торгівлі (принцип пропорційності)².

Технічні регламенти не повинні дотримуватися, якщо обставини або цілі, що спричиняють їх прийняття, більше не існують або змінюються (ст. 2.3).

Зважаючи на важливість, що надається використанню міжнародних стандартів як засобу сприяння торгівлі, Угода про ТБТ включає в додаток Кодекс належної практики щодо підготовки, прийняття та застосування стандартів (Кодекс належної практики). Члени забезпечують, щоб стандартизаційні органи їхнього центрального уряду приймали та виконували цей Кодекс (стаття 4.1).

Кодекс включає такі положення:

- Там, де існують міжнародні стандарти, або невдовзі завершено їх створення, орган із стандартизації, повинен використовувати їх або відповідні частини як основу для стандартів, які він розробляє;
- Орган із стандартизації, що знаходиться на території члена, докладає всіх зусиль, щоб уникнути дублювання або перекриття роботи інших органів зі стандартизації;
- Коли це доцільно, орган із стандартизації повинен визначати стандарти, що базуються на вимогах до продукту, а не щодо конструктивних чи описових характеристик;
- Принаймні раз на шість місяців орган із стандартизації публікує робочу програму, яка містить її найменування та адресу, стандарти, які він зараз готує, та стандарти, які він прийняв у попередньому періоді³.

Про існування робочої програми повідомляються Міжнародна організація зі стандартизації (ISO) та Міжнародна електротехнічна комісія (IEC).

Перед прийняттям стандарту орган з стандартизації повинен передбачити період не менше 60 днів для підсумовування зауважень щодо проекту стандарту зацікавленими сторонами на території члена СОТ.

Основні положення, що стосуються технічних регламентів та стандартів, включають методи виробництва та технології, пов'язані з характеристиками виробу, на відміну від Кодексу стандартів, який охоплював лише вироблену продукцію. Зокрема, у сфері технічних регламентів та стандартів Угодою про ТБТ визначено, що члени повинні забезпечити національне поводження з продукцією, тобто надавати таку ж обробку імпортованій продукції, що і аналогічній продукції, що виробляється в країні; дотримуватися однакового режиму для всіх подібних імпортованих товарів, незалежно від походження; гарантувати, що будь-які технічні регламенти та стандарти, що застосовуються для захисту життя, здоров'я людей, рослин або тварин або навколишнього середовища, не мають більшого обмеження, ніж потрібно; використовувати частково або повністю відповідні міжнародні стандарти як основу для технічних регламентів, коли це можливо; брати участь у відповідних міжнародних органах з стандартизації для розробки та прийняття відповідних технічних регламентів та стандартів; визнавати технічні регламенти інших членів як рівнозначні за умови, що ці норми відповідають цілям їх власних правил; підкреслювати вимоги до продуктивності, а не вимоги до дизайну чи опису; повідомляти інших членів про запропоновані технічні регламенти та стандарти, які можуть суттєво вплинути на торгівлю⁴.

¹ Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm>.

² Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm>.

³ Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm>.

⁴ Beghin, J. C., Xiong, B. (2016). Economic Effects of Standard-Like Nontariff Measures: Analytical and Methodological Dimensions. *Working Paper 16-WP 569 October 2016 Center for Agricultural and Rural Development Iowa State University Ames, Iowa 50011-1070*. <www.card.iastate.edu>.

Положення про оцінку відповідності також було розширено в Кодексі стандартів, включаючи не лише програми тестування та сертифікації, але й інспекції, реєстрацію, акредитацію лабораторій та реєстрацію системи якості. Конкретні положення заохочують членів до недискримінації щодо продуктів; обмежити використання процедур оцінки відповідності, які створюють зайві перешкоди для міжнародної торгівлі; використовувати міжнародні довідники або рекомендації, що стосуються відповідності технічним регламентам і стандартам, виданим міжнародними органами стандартизації; брати участь у міжнародних органах з стандартизації, які розробляють посібники та рекомендації щодо оцінки відповідності з метою гармонізації процедур оцінки відповідності; повідомляти інших членів про запропоновані процедури оцінки відповідності, які можуть істотно вплинути на торгівлю; визнати процедури оцінки відповідності інших членів як рівнозначні за умови, що ці процедури забезпечують гарантії здоров'я та безпеки, еквівалентні процедурам власних процедур спадкоємців; дозволити органам з оцінки відповідності, розташованих на територіях інших членів, брати участь однаково в процедурах оцінки відповідності, як органи, розташовані на їх території або розташовані на території будь-якої іншої країни¹.

Окрім вищезазначених заходів, Угода про ТБТ містить ряд інших важливих механізмів, спрямованих на сприяння міжнародній торгівлі. Стаття 10 Угоди вимагає від кожного учасника створити та підтримувати довідковий пункт. Пункт відповідає на всі запити інших членів, що стосуються технічних регламентів, стандартів та процедур оцінки відповідності, та за повідомлення про запропоновані урядові та державні технічні регламенти, стандарти та процедури оцінки відповідності, які можуть суттєво вплинути на торгівлю. Довідковий пункт також поширює інформацію про запропоновані закордонні правила зацікавленим вітчизняним сторонам².

Угода про ТБТ застосовується до технічних регламентів, стандартів та процедур оцінки відповідності. Кожен з них розглядається в окремих частинах Угоди про ТБТ. Технічні регламенти розглядаються у статтях 2 та 3 Угоди про ТБТ. Стандарти регулюються статтею 4. Однак у статті 4 прямо посилається на Додаток 3 до Угоди. Додаток 3 до Угоди містить Кодекс належної практики щодо підготовки, прийняття та застосування стандартів (Кодекс належної практики). Цей Кодекс дуже важливий. Саме в Кодексі знайдені майже всі суттєві положення, що регулюють поведінку зі стандартами. Процедури оцінки відповідності розглядаються у статтях 5 та 9 Угоди про ТБТ³.

Уніфікації стандартизації товарів і послуг сприяє створення інтеграційних об'єднань, найпростішою формою яких є зони вільної торгівлі. Зони вільної торгівлі встановлюються договорами про вільну торгівлю між державами. Угоди про вільну торгівлю лібералізують торгівлю між двома або більше країнами.

Вони стали головним інструментом для відкриття ринку та забезпечення регуляторних інновацій, оскільки багатосторонні переговори в рамках Світової організації торгівлі (СОТ) дали лише невеликі результати за останні два десятиліття⁴.

Після Другої світової війни багатосторонні торгові угоди в рамках Генеральної угоди про тарифи та торгівлю (ГАТТ, 1947) сприяли формуванню угод про вільну торгівлю. В середині ГАТТ була побудована за принципом недискримінації, тобто будь-які поступки щодо одного члена повинні бути розповсюджені на всіх членів ГАТТ. Відповідно до статті XXIV ГАТТ державам було дозволено укладати угоди про вільну торгівлю, але лише в тому випадку, якщо ці угоди усували «фактично всі» бар'єри в торгівлі та якщо угода не збільшувала торговельні бар'єри проти третіх країн. Лише кілька країн скористалися цим звільненням за перші чотири десятиліття ГАТТ, Європейське економічне співтовариство стало першим прикладом. У 1979 році договірні сторони ГАТТ домовились про так звану «уможливлювальну умову», яка дозволила менш розвиненим країнам надавати одна одній преференції, які не відповідають критеріям, визначеним у статті XXIV.

¹ Beghin, J. C., Xiong, B. (2016). Economic Effects of Standard-Like Nontariff Measures: Analytical and Methodological Dimensions. *Working Paper 16-WP 569 October 2016 Center for Agricultural and Rural Development Iowa State University Ames, Iowa 50011-1070*. <www.card.iastate.edu>.

² Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm>.

³ Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm>.

⁴ Grossman, G. M., Helpman, E. (1995). The Politics of Free-Trade Agreements. *American Economic Review*, vol. 85, no. 4, 667-690. <www.jstor.org/stable/2118226>.

Під цим прикриттям країни Латинської Америки обмінялися перевагами в рамках Асоціації інтеграції Латинської Америки та країн Південно-Східної Азії в контексті Угоди про вільну торгівлю Південної Азії¹.

Хоча спочатку азійські країни не активно брали участь у цій новій хвилі укладення угод про вільну торгівлю, ця ситуація докорінно змінилася протягом 2000 року. В даний час більшість таких угод стосуються країн Азії і охоплюють різні сектори від фармацевтичної до виробництва автомобілів.

Наприклад, у автомобільній індустрії країнами АСЕАН було створено Робочу групу з автомобільних виробів (APWG). Основні цілі Робочої групи – посилити співпрацю між країнами-членами задля забезпечення безпеки, якості та охорони навколишнього середовища автомобільної продукції АСЕАН; створити єдиний ринок та зменшити ТБТ в автомобільній продукції шляхом гармонізації технічних вимог щодо безпеки, якості та охорони навколишнього середовища для автомобільної продукції; розробити галузеві правила для визнання результатів оцінки відповідності; визначити потреби в інфраструктурі; та зміцнити спроможність випробувальних установ².

Вважається, що узгодження технічних регламентів та стандартів і, що ще важливіше, взаємне визнання результатів оцінки відповідності, швидше за все, відбудеться серед країн із приблизно однаковим рівнем розвитку. Взаємне визнання оцінок відповідності, зокрема, є більш імовірним серед країн з подібними технологічними можливостями, які довіряють регуляторним процедурам, установам та інфраструктурі один одного. 67% розглянутих угод про регіональну торгівлю (RTA) укладено серед країн з аналогічним рівнем розвитку: 47% укладено між країнами, що розвиваються, і 20% між розвиненими країнами³.

Економетричний аналіз показує, що включення положень, що заохочують гармонізацію технічних регламентів, позитивно корелює зі схожістю за рівнем розвитку (тобто середнім ВВП на душу населення), ступенем інтеграції (тобто часткою торгівлі між Сторонами) та якщо RTA належить до родини RTA, партнером якої є ЄС⁴.

Очевидно, що зусилля щодо лібералізації, швидше за все, будуть ефективно реалізовані серед розвиненіших країн (економіки з високим рівнем доходу чи економіки з високим середнім рівнем доходу), оскільки біднішим країнам часто не вистачає необхідних вітчизняних інституцій та можливостей для виконання положень, пов'язаних з гармонізацією та взаємним визнанням. Механізм моніторингу та органам стандартизації цих країн часто не вистачає людських та фінансових ресурсів або вони не отримують постійної політичної уваги на високому рівні, необхідної для сприяння інституційним удосконаленням⁵.

Проте, більшість угод, в яких беруть участь розвинені країни та країни, що розвиваються, включають положення про технічну допомогу з метою посилення потенціалу бідніших країн, установ та фізичної інфраструктури для стандартизації, оцінки відповідності, акредитації, метрології та обміну інформацією.

Угода про ТБТ визнає труднощі, з якими стикаються країни, що розвиваються, у виконанні її положень. Необхідна інфраструктура для розробки та впровадження стандартів, процедур оцінки відповідності та технічних регламентів може бути недостатньо розвинутою або навіть неіснуючою. Тому Угода просить розвинені країни надати технічну допомогу країнам, що розвиваються, в будь-якій або всіх сферах, на які поширюються ці положення. За певних обставин країни, що

¹ Lesser, C. (2007). Do bilateral and regional approaches for reducing technical barriers to trade converge towards the multilateral trading system? *OECD Trade Policy Working Paper, no. 58*. <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=tad/tc/wp\(2007\)12/final](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=tad/tc/wp(2007)12/final)>.

² Rully, Prassetya, Intal Jr. S. (2015). AEC Blueprint Implementation Performance and Challenges: Standards and Conformance Economic Research Institute for ASEAN and East Asia. <<http://www.eria.org/ERIA-DP-2015-42.pdf>>.

³ Lesser, C. (2007). Do bilateral and regional approaches for reducing technical barriers to trade converge towards the multilateral trading system? *OECD Trade Policy Working Paper, no. 58*. <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=tad/tc/wp\(2007\)12/final](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=tad/tc/wp(2007)12/final)>.

⁴ Lesser, C. (2007). Do bilateral and regional approaches for reducing technical barriers to trade converge towards the multilateral trading system? *OECD Trade Policy Working Paper, 58*. <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=tad/tc/wp\(2007\)12/final](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=tad/tc/wp(2007)12/final)>.

⁵ Grossman, G. M., Helpman, E. (1995). The Politics of Free-Trade Agreements. *American Economic Review, vol. 85, no. 4, 667-690*. <www.jstor.org/stable/2118226>.

розвиваються, можуть бути звільнені від дотримання положень Угоди, якщо вони мають особливі розвиваючі, фінансові та торговельні потреби¹.

Стаття 11 Угоди про ТБТ визначає широкий спектр положень про технічну допомогу. Члени СОТ зобов'язані:

- поінформувати інших членів, особливо членів країн, що розвиваються, щодо підготовки технічних регламентів.

- надати технічну допомогу, зокрема країнам, що розвиваються, щодо створення національних органів з питань стандартизації та участі в цих органах, та заохочувати їхні національні органи зі стандартів.

- вживати розумних заходів для організації регуляторних органів на своїх територіях для надання консультацій іншим членам, зокрема членам країн, що розвиваються.

- надавати технічну допомогу на узгоджених умовах щодо створення регуляторних органів та органів з відповідності та допомогу щодо методів, завдяки яким найкраще можна виконати їх технічні регламенти.

- вживати розумних заходів, зокрема стосовно країн, що розвиваються, для надання консультацій щодо створення органів з оцінки відповідності стандартам.

- надання технічної допомоги, особливо членам країн, що розвиваються, щодо кроків, які повинні вжити іноземні виробники, які прагнуть отримати доступ до систем оцінки відповідності, що функціонують урядовими та неурядовими органами.

- заохочувати організації на їх території, які є членами або учасниками міжнародних або регіональних систем оцінки відповідності, щоб консультувати інших членів, та розглянути запити про технічну допомогу від інших членів (зокрема, країн, що розвиваються) щодо створення інституцій, які б надали можливість організації на своїх територіях для виконання зобов'язань щодо членства або участі в міжнародних та регіональних системах оцінки відповідності.

- надати іншим членам, особливо членам країн, що розвиваються, технічну допомогу, пов'язану з установами та законодавчою базою міжнародних та регіональних систем, для оцінки відповідності, достатньої для того, щоб вони могли виконувати зобов'язання щодо членства або участі в таких системах.

- надавати пріоритет потребам найменш розвинутих країн-членів².

Країни, що розвиваються, працюють над тим, щоб забезпечити дотримання зобов'язань, взятих щодо такої допомоги.

Для ефективного виконання Угоди про ТБТ важливим є доступ до інфраструктури з оцінки відповідності, яку іноді називають «технічною інфраструктурою» або «інфраструктурою якості». Це включає, наприклад, доступ до органів (національних чи регіональних), які мають компетенцію у галузі метрології, випробувань, сертифікації та акредитації, які можуть бути визнані на міжнародному рівні. Відсутність відповідної інфраструктури може завдати шкоди конкурентоспроможності, оскільки фірми, що знаходяться в країнах, що розвиваються, зокрема МСП, можуть зіткнутися з істотними труднощами у доведенні дотримання вимог на експортних ринках, незалежно від того, розвиваються вони чи розвиваються. Цей тип інфраструктури також важливий для внутрішнього ринку: неадекватна інфраструктура може ускладнити регуляторним країнам, що розвиваються, досягти відповідного балансу між суворістю в їх контролі на кордоні та впевненістю, що ризики зменшуються. Наприклад, у країнах, у яких відсутні лабораторії чи інша інфраструктура і мають обмежений потенціал для нагляду за ринком, заборона може бути більш доцільним засобом подолання ризику, ніж, наприклад, застосування вимог до тестування або сертифікації. Іншими словами, за цього сценарію, зважаючи на обмеження можливостей, країна може виявити себе з дуже обмежуючою політикою для торгівлі (порівняно з країнами, що мають більше ресурсів), просто тому, що це єдино можливий спосіб вирішення ризику. Таким чином, розвиток належної інфраструктури оцінки відповідності має важливе значення для імплементації Угоди про ТБТ, як з точки зору доступу до експортних ринків, так і уникнення створення непотрібних бар'єрів у торгівлі³.

¹ Grossman, G. M., Helpman, E. (1995). The Politics of Free-Trade Agreements. *American Economic Review*, vol. 85, no. 4, 667-690. <www.jstor.org/stable/2118226>.

² Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm>.

³ Fliess, B., Gonzales, F., Schonfeld, R. (2008). Technical Barriers to Trade: Evaluating the Trade Effects of Supplier's Declaration of Conformity. *OECD Trade Policy Working Papers*, no. 78. <<http://dx.doi.org/10.1787/235814036326>>.

Висновки. Підсумовуючи, ми виявляємо, що технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ) – категорія нетарифних бар'єрів у торгівлі – це широке коло заходів, які країни застосовують для регулювання ринків, захисту своїх споживачів або збереження їх природних ресурсів, але вони також можуть бути використані для дискримінації імпорту з метою захисту вітчизняної промисловості.

Угоди про вільну торгівлю, як двосторонні, так і багатосторонні визначені як угоди, що лібералізують торгівлю між двома або більше країнами. Вони стали головним інструментом для відкриття ринку та забезпечення регуляторних інновацій, стають важливим інструментом економічного співробітництва.

References:

1. Agreement on Technical Barriers to Trade. <https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/17-tbt_e.htm>. [in English].
2. Beghin, J. C., Xiong, B. (2016). Economic Effects of Standard-Like Nontariff Measures: Analytical and Methodological Dimensions. *Working Paper 16-WP 569 October 2016 Center for Agricultural and Rural Development Iowa State University Ames, Iowa 50011-1070*. <www.card.iastate.edu>. [in English].
3. Fliess, B., Gonzales, F., Schonfeld, R. (2008). Technical Barriers to Trade: Evaluating the Trade Effects of Supplier's Declaration of Conformity. *OECD Trade Policy Working Papers, no. 78*. <<http://dx.doi.org/10.1787/235814036326>>. [in English].
4. General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) (1994). Final Act: Agreement establishing the World Trade Organization (Annex 2: Understanding on rules and procedures governing the settlement of disputes). Geneva, Switzerland. *World Wide Web*. <http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/final_e.htm>. [in English].
5. Grossman, G. M., Helpman, E. (1995). The Politics of Free-Trade Agreements. *American Economic Review, vol. 85, no. 4*, 667-690. <www.jstor.org/stable/2118226>. [in English].
6. Grübler, J., Ghodsi, M., Stehrer, R. (2016). Assessing the Impact of Non-Tariff Measures on Imports. *The Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw)*. <http://www.cepr.org/sites/default/files/2486_GRUEBLER%20-%20Assessing%20the%20Impact%20of%20NTMs%20on%20Imports.pdf>. [in English].
7. International classification of non_tariff measures. 2012 Version (2015). *United Nations conference on trade and development*. New York; Geneva. [in English].
8. International Standards and the WTO (2002). *Http://www.wilmerhale.com*. <<http://www.wilmerhale.com/files/Publication/e5af0de2-5b3a-4dc5-bed1-5d8a0fd34199/Presentation/PublicationAttachment/9b7fa202-bb61-48bb-83b6-20f2090f430d/scharnovitz.pdf>>. [in English].
9. Keith, M., Wilson, J., Tsunehiro, O. (2001). Quantifying the Impact of Technical Barriers to Trade: A Framework for Analysis. *World Bank*. <trade%20barriers/SPS%20TBT%20Papers.html>. [in English].
10. Lesser, C. (2007). Do bilateral and regional approaches for reducing technical barriers to trade converge towards the multilateral trading system? *OECD Trade Policy Working Paper, no. 58*. <[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=tad/tc/wp\(2007\)12/final](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=tad/tc/wp(2007)12/final)>. [in English].
11. *Report on technical barriers to trade* (2014). The Office of the United States Trade Representative. [in English].
12. Roberts, D., Orden, D., Josling, T. (1999). WTO Disciplines on Technical Barriers to Agricultural Trade: Progress, Prospects and Implications for Developing Countries. *World Bank*. <trade%20barriers/SPS%20TBT%20Papers.html>. [in English].
13. Rully, Prassetya, Intal Jr. S. (2015). AEC Blueprint Implementation Performance and Challenges: Standards and Conformance Economic Research Institute for ASEAN and East Asia. <<http://www.eria.org/ERIA-DP-2015-42.pdf>>. [in English].